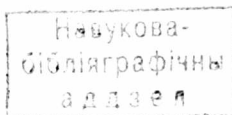

УДК 808.26 - - 316.4:62

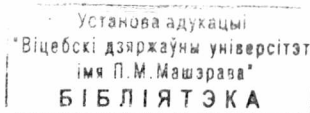
ЗАНКАВІЧ АЛЕНА ПЯТРОЎНА**УЛАСНАБЕЛАРУСКАЯ ЛЕКСІКА
Ў ТЭХНІЧНАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ**

10.02.01 — беларуская мова

Аўтарэферат дысертацыі
на атрыманне вучонай ступені кандыдата філалагічных навук

Мінск — 2004

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

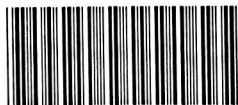
Работа выканана ў аддзеле сучаснай беларускай мовы
Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі

Навуковы кіраўнік —

доктар філалагічных навук
А.І. Падлужны
Інстытут мовазнаўства імя
Якуба Коласа НАН Беларусі

Афіцыйныя апаненты:

доктар філалагічных навук,
М.Р. Прыгодзіч,
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
кафедра гісторыі беларускай мовы

* 20504060 *

кандыдат філалагічных навук,
І.Л. Капылюў,
Інстытут мовазнаўства
імя Якуба Коласа НАН Беларусі,
аддзел лексікалогіі і лексікаграфіі

Апавяраючая арганізацыя —

Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя А.А. Куляшова

Абарона адбудзецца 13 лютага 2004 г. у 14 гадзін на пасяджэнні Савета па
абароне дысертацый Д 01.43.01 у Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН
Беларусі (220072, г. Мінск, вул. Сурганава, 1, корп. 2. Тэл. 284-15-94)

З дысертацыяй можна азнаёміцца ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы
імя Якуба Коласа НАН Беларусі

Аўтарэферат разасланы “12” студзеня 2004 г.

Вучоны сакратар савета
па абароне дысертацый

Н.В. Паляшчук

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ АКТУАЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА РАБОТЫ

Актуальнасць тэмы дысертацыі. У наш час тэрміналогія застаецца той часткай лексікі літаратурнай мовы, якая найбольш актыўна развіваецца, таму моваведаў цікавяць пытанні тэрміналогіі і тэрмінаграфіі.

На сучасным этапе развіцця грамадства актуальнай застаецца распрацоўка мікрасістэм спецыяльнай лексікі. У межах вузкіх тэрміналагічных груп прасцей сканструяваць аптымальную паняційную мадэль, якая б улічвала ўсе сістэмныя сувязі і патэнцыяльна магчымыя тэрміны. Устанаўленне шляхоў фарміравання, спосабаў утварэння, лексіка-семантычных, лексіка-граматычных і функцыянальных асаблівасцей тэхнічнай тэрміналагічнай лексікі паспрыяе як развіццю гэтай моўнай падсістэмы, так і ўсёй нацыянальнай тэрміналогіі.

За апошні час у нашай краіне з'явілася шмат прац, у якіх даследаваліся розныя нацыянальныя галіновыя тэрміналогіі. У тым ці іншым аспекце вывучалася і тэхнічная тэрміналогія (працы С.М. Аніскавай, Л.М. Мінакавай, Л.Л. Плыгаўкі), аднак глыбокага і ўсебаковага аналізу ўласнабеларускай лексікі ў тэхнічнай тэрміналогіі не праводзілася, менавіта таму яна і была абрана ў якасці аб'екта даследавання. Уласнабеларуская лексіка ў тэхнічнай тэрміналогіі не сістэматызавана да гэтага часу. Узнікае тэарэтычная і практычная неабходнасць у аналізе ўласнабеларускіх тэрмінаў на лексіка-семантычным, лексіка-граматычным, функцыянальным і словаўтваральным узроўнях.

Сувязь работы з буйнымі навуковымі праграмамі і тэмамі. Дысертацыйнае даследаванне выконвалася ў межах Дзяржаўнай праграмы фундаментальных даследаванняў “Беларуская мова, яе гісторыя, сучасны стан і сувязі з іншымі славянскімі мовамі” і непасрэдна звязана з тэмай “Беларуская тэрміналогія і наменклатура: крыніцы, метадалогія, інфармацыйнае забеспячэнне”. Галаўная арганізацыя-выканаўца — Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

Мэта і задачы даследавання. Мэта даследавання — прааналізаваць уласнабеларускую тэхнічную тэрміналогію на лексіка-семантычным, лексіка-граматычным і словаўтваральным узроўнях.

Задачы даследавання:

► выявіць уласнабеларускія тэрміны ў тэхнічнай тэрміналогіі;

► ахарактарызаваць лексіка-семантычныя групы ўласнабеларускіх тэрмінаў у складзе тэхнічнай тэрміналогіі і вылучыць найбольш тыповую афіксацыю ўнутры гэтых груп;

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

► вызначыць лексіка-граматычныя разрады ўласнабеларускіх тэрмінаў у сферы фіксацыі (у тэрміналагічных слоўніках) і прааналізаваць асаблівасці іх ужывання ў сферы функцыянавання (у тэкстах навукова-тэхнічнай літаратуры);

► раскрыць асноўныя спосабы ўтварэння ўласнабеларускіх тэрмінаў у галіне тэхнікі.

Аб'ект і прадмет даследавання. Аб'ектам дысертацыйнага даследавання з'яўляецца ўласнабеларуская лексіка ў тэхнічнай тэрміналогіі. Прадметам даследавання — асаблівасці словаўжывання і словаўтварэння ўласнабеларускіх тэрмінаў у тэхнічнай тэрміналогіі.

Гіпотэза. Уласнабеларуская лексіка ўваходзіць у склад тэхнічнай тэрміналогіі і мае свае спецыфічныя лексіка-семантычныя, лексіка-граматычныя і словаўтваральныя асаблівасці.

Метадалогія і метады праведзенага даследавання. Метадалагічнай асновай дысертацыйнага даследавання паслужылі працы як беларускіх даследчыкаў тэрміналогіі (Л.А. Антанюк, В.П. Красней, А.І. Падлужны), так і рускіх (Б.М. Галавін, В.П. Даніленка, Д.С. Лотэ, А.А. Рэфармацкі і інш.). У дысертацыі выкарыстоўваюцца метады семантычнага і словаўтваральнага аналізу, якія з'яўляюцца асновай лінгвістычнага апісання, прыводзяцца таксама элементы статыстычнага аналізу.

Асноўнымі крыніцамі фактычнага матэрыялу для даследавання паслужылі:

Беларуская энцыклапедыя: У 18 т. — Мінск: БелЭн, 1996 — 2003. Т. 1 — 17;

Будзько Ю.В., Добыш Г.Ф. Эксплуатацыя машынна-трактарнага парка: Падручнік і вучэбны дапаможнік для сельскагаспадарчых ВНУ. — Мінск: Ураджай, 1998. — 484 с.;

Карташэвіч А.М., Мажухін Я.І. Землярыйна-транспартныя машыны: Вучэбны дапаможнік для ПТВ. — Мінск: Ураджай, 2000. — 68 с.;

Кітуновіч Ф.Р. Электратэхніка: Падручнік для студэнтаў педагагічных навучальных устаноў. — Мінск: Выш. школа, 1997. — 391 с.;

Копко В.М., Хрусталева Б.М. Русско-белорусский словарь по теплотехнике и санитарной технике. — Мінск: Выш. школа, 1995. — 214 с.;

Краевская Н.П., Гринберг Б.В., Красней В.П. Русско-белорусский словарь электротехнических терминов. — Мінск: Выш. школа, 1993. — 135 с.;

Ласкавнев А.П., Немкович Н.Н., Волочко А.Т. Русско-белорусский терминологический словарь по металлургическому производству. — Мінск: Бел. навука, 1998 — 431 с.;

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

Лукашэвіч М.М. Машыны і абсталяванне для механізацыі скормлівання кармоў жывёле і птушкам: Даведачны дапаможнік для навучэнцаў СПТВ. — Мінск: Ураджай, 1997. — 204 с.;

Лукашэвіч М.М. Машыны і абсталяванне жывёлагадоўчых ферм: Вучэбны дапаможнік для сярэдніх спецыяльных вучэбных устаноў. — Мінск: Ураджай, 1990. — 197 с.;

Люшцік У.В. Руска-беларускі слоўнік тэрмінаў нафта- і газздабычы. — Мінск: Бел. навука, 1997. — 203 с.;

Паўловіч С.М., Фірага Б.І. Рамонт электраабсталявання прамысловых прадпрыемстваў: Вучэбны дапаможнік для навучэнцаў ПТВ энергетычнага профілю. — БДПА: “ВУЗ-ЮНІТГ”, 1996 — 248 с.;

Русско-белорусский политехнический словарь: В 2 т. Под ред. И.Л. Бурак и др. — Минск: Бел. навука, 1997 — 1998. Т 1 — 2;

Трактары і аўтамабілі: Вучэбны дапаможнік для навучэнцаў ПТВ. Пад рэд. І.К. Русецкага. — Мінск: Ураджай, 1998 — 319 с.

З гэтых крыніц было выбрана 5935 навукова-тэхнічных тэрмінаў, пабудаваных на ўласнабеларускай моўнай аснове.

Навуковая навізна і значнасць атрыманых вынікаў. У дысертацыі ўпершыню ў беларускім мовазнаўстве на шырокім фактычным матэрыяле праведзена комплекснае даследаванне ўласнабеларускай лексікі ў тэхнічнай тэрміналогіі. Выяўлены лексіка-семантычныя групы ўласнабеларускіх тэрмінаў, унутры якіх вылучана найбольш тыповая афіксацыя. Вызначаны лексіка-граматычныя групы ўласнабеларускіх тэрмінаў, разгледжаны асаблівасці іх функцыянавання ў навукова-тэхнічнай літаратуры, дадзена іх словаўтваральная характарыстыка.

Практычная значнасць атрыманых вынікаў. Вынікі даследавання выкарыстоўваюцца ў практыцы выкладання лексікалогіі, раздзела “Словаўтварэнне”, спекурсаў па пытаннях навукова-тэхнічнай тэрміналогіі ў БДАТУ, а таксама могуць быць выкарыстаны спецыялістамі-тэрмінолагамі пры ўдасканаленні беларускай тэхнічнай тэрміналогіі.

Асноўныя палажэнні дысертацыі, якія выносяцца на абарону:

► уласнабеларускія тэрміны ў тэхнічнай тэрміналогіі складаюць крыху больш за 3% ад іх агульнай колькасці. Яны вызначаюць словаўтваральныя і граматычныя характарыстыкі ўсёй навукова-тэхнічнай тэрміналогіі;

► уласнабеларускія тэрміны ў тэхнічнай тэрміналогіі размяркоўваюцца па разнастайных лексіка-семантычных групам. Унутры гэтых груп можна вылучыць найбольш тыповую афіксацыю;

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

► прыярытэнае месца ў тэрміналагічнай намінацыі належыць назоўнікам, але існуюць таксама тэрміны-прыметнікі, тэрміны-дзеясловы, тэрміны-дзеспрыметнікі;

► уласнабеларускім тэрмінам уласцівы тыя ж марфалагічныя катэгорыі знамянальных часцін мовы, што і агульнай лексіцы;

► найбольш пашыранымі спосабамі ўтварэння ўласнабеларускіх тэхнічных тэрмінаў з’яўляюцца марфалагічны і лексіка-семантычны спосабы, састаўныя і складаныя тэрміны падпарадкоўваюцца агульным правілам сінтаксісу беларускай мовы.

Асабісты ўклад суіскальніка. Дысертацыя з’яўляецца самастойным аўтарскім даследаваннем, асноўныя палажэнні і вынікі якога грунтуюцца на аналізе асабіста сабранага і сістэматызаванага фактычнага матэрыялу.

Апрабавыя вынікі дысертацыі.

Асноўныя палажэнні і вынікі дысертацыі прайшлі апрабавую на наступных канферэнцыях: Міжнароднай навукова-метадычнай канферэнцыі “Перспективы развития и функционирования нормативной лексики” (г. Гомель, 22 — 23 мая 1998 г.), Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Проблемы и перспективы лингвистической подготовки студента в ВУЗ негуманитарного профиля” (г. Горкі, 9 — 10 лістапада 2000 г.), чацвёртай Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Інтэграцыя навучання, навукі і вытворчасці ў сістэме прафесійнай адукацыі Рэспублікі Беларусь” (г. Мінск, 29 — 30 сакавіка 2001 г.), Міжнароднай навуковай канферэнцыі маладых вучоных “Актуальные проблемы исследования языка и мышления” (г. Мінск, 30 — 31 кастрычніка 2001 г.), пятнаццатай Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Лінгвістычная прагматыка ў змесе навучання мовам” (г. Мінск, 30 — 31 студзеня 2003 г.).

Апублікаванасць вынікаў. Змест дысертацыі адлюстраваны ў 4-х артыкулах, апублікаваных у рэцэнзуемых часопісах, і тэзісах 5 навуковых канферэнцый. Агульны аб’ём апублікаваных работ складае 38 старонак.

Структура і аб’ём дысертацыі. Дысертацыя складаецца з уводзін, агульнай характарыстыкі работы, трох глаў, заключэння, спіса выкарыстанай літаратуры (265 найменняў), дадатку. Агульны аб’ём дысертацыі складае 178 старонак, з якіх асноўны тэкст дысертацыі — 104 старонкі, спіс выкарыстанай літаратуры — 20 старонак, дадатак — 53 старонкі.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

АСНОЎНЫ ЗМЕСТ ДЫСЕРТАЦЫІ

Ва ўводзінах і агульнай характарыстыцы работы раскрываюцца агульныя праблемы сучаснага тэрміназнаўства, разглядаецца ступень распрацаванасці тэхнічнай тэрмінасістэмы ў 20 стагоддзі, абгрунтоўваецца выбар тэмы дысертцыі, яе актуальнасць, вызначаюцца мэты і задачы даследавання, навуковая навізна, адзначаюцца перспектывы выкарыстання атрыманых вынікаў.

У Першай главе “*Лексіка-семантычная характарыстыка ўласнабеларускіх тэрмінаў*”, якая складаецца з двух раздзелаў, размова ідзе пра сістэмную класіфікацыю ўласнабеларускіх тэрмінаў у тэхнічнай тэрміналогіі.

Першы раздзел прысвечаны разгляду паняццяў “тэрмін” і “тэрміналогія”. Адзначаюцца розныя падыходы да вызначэння тэрміна. Вылучаюцца асноўныя крытэрыі, якім павінен адпавядаць тэрмін (дакладнасць, адназначнасць, кароткасць, сістэмнасць, стылістычная нейтральнасць). Удзяляецца ўвага наменклатурным назвам, якія адыгрываюць значную ролю ў папаўненні тэхнічнай тэрміналогіі.

Другі раздзел прысвечаны разгляду лексіка-семантычных груп уласнабеларускіх тэрмінаў, а таксама найбольш прадуктыўным словаўтваральным сродкам, якія вылучаюцца ўнутры гэтых груп.

Тэрміны, якія адносяцца да адной сістэмнай класіфікацыі паняццяў і ўтвораны адным спосабам, пры дапамозе адной і той жа словаўтваральнай мадэлі, маюць аднолькавыя лексіка-семантычныя ўласцівасці. Уласнабеларускія тэрміны прадстаўлены рознымі групамі, у якія ўваходзяць назоўнікі, прыметнікі, дзеясловы, словазлучэнні. Прыярытэтнае месца ў тэрміналагічнай намінацыі належыць назоўніку. Унутры лексіка-семантычных груп можна вылучыць найбольш тыповую афіксацыю. Словаўтваральныя марфемы ў большасці выпадкаў “спецыялізуюцца” на выражэнні значэнняў тэрмінаў той ці іншай сістэмнай класіфікацыі. У папаўненні тэхнічнай тэрміналогіі важную ролю адыгрываюць “змешаныя” мадэлі тэрмінаў (у склад такога тэрміна ўваходзіць запазычаны і ўласнабеларускі тэрмінаэлемент). Выяўлены наступныя лексіка-семантычныя групы ўласнабеларускіх тэрмінаў: **назвы прыстасаванняў** (*алезборнік, бавоўнааачышчальнік, вапнамяшалка, даўжынямер, маслабойка*); **назвы ўласцівасцей** (*асветленасць, буйнасць, вузкасць*); **назвы стану** (*адсутнасць, біццё, вадацёк, воданасычанасць, збой, распад, яркасць*); **назвы працэсаў** (*адгонка, адпачын (металаў), ахаладжанне, ахаладжэнне, ацвярджанне, ачыстка, браджэнне, высушванне, высыханне, змякчэнне*); **назвы рэчываў** (*абагачальнік, абмазка, абмуроўка, абшыўка, адгон,*

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

нульсуфіксальна-складаны словаўтваральныя тыпы. У тэрміналагічнай намінацыі выкарыстоўваюцца і прыметнікі-зрашчэнні. Утварэнне тэрмінаў-дзеясловаў не характарызуецца прадуктыўнасцю. Выяўлена 10 словаўтваральных тыпаў (2 высокапрадуктыўных, 2 прадуктыўных, 6 непрадуктыўных). Пашыраны ў папайненні ўласнабеларускіх тэрмінаў лексіка-семантычны спосаб. Асноўнымі яго відамі з’яўляюцца метафарызацыя (выяўлена 6 асноўных мадэлей, сярод якіх найбольш прадуктыўныя — 3) і метанімізацыя (выяўлена 6 мадэлей, з іх высокай прадуктыўнасцю характарызуюцца 3). У папайненні ўласнабеларускіх тэрмінаў важную ролю адыгрываюць тэрміны-словазлучэнні. Выяўлена 7 структурных тыпаў простых тэрмінаў-словазлучэнняў, з якіх высокай прадуктыўнасцю характарызуюцца 3. Складаныя тэрміны-словазлучэнні не вызначаюцца высокай прадуктыўнасцю (вылучаны 4 структурныя тыпы). Пераважная большасць словазлучэнняў “змешанага” тыпу [3; 4; 6];

► у папайненні беларускай тэхнічнай тэрміналогіі пэўнае месца займаюць іншамоўныя прэфіксы і ўсечаныя асновы грэчаскага і лацінскага паходжання. Сярод іх найперш вылучаюцца такія як *аўта-*, *вібра-*, *гідра-*, *пнеўма-*, *радыё-*, *тэрма-*, *фота-*, *электра-*, якія ў спалучэнні з уласнабеларускімі тэрмінаэлементамі набываюць новае тэрміналагічнае значэнне [1].

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

Асноўны змест дысертацыі адлюстраваны ў наступных публікацыях:

Артыкулы

1. Занкавіч А.П. Уласнабеларускія тэрміны ў тэхнічнай тэрміналогіі // Весці Нац. акад. навук Беларусі. — 2001. — №1. — С. 113 — 119.
2. Занкавіч А.П. Семантычныя і лексіка-граматычныя групы ўласнабеларускіх тэхнічных тэрмінаў // Весці Нац. акад. навук Беларусі. — 2001. — № 4. — С. 108 — 115.
3. Занкавіч А.П. Лексіка-семантычны спосаб утварэння ўласнабеларускіх тэрмінаў // Агропанорама. — 2002. — № 5. — С. 15 — 17.
4. Занкавіч А.П. Марфалагічны спосаб утварэння ўласнабеларускіх тэрмінаў-назоўнікаў // Агропанорама. — 2002. — №6. — С. 27 — 33.

Матэрыялы канферэнцый

5. Занкавіч А.П. Да праблемы функцыянавання навукова-тэхнічнай тэрміналогіі ва ўмовах беларуска-рускага двухмоўя // Перспектывы развіцця і функцыянавання нарматыўнай лексікі: Арт. і матэрыялы міжнар. навук.-метад. канф., 22 — 23 мая 1998 г., Гомель / Гомел. дзярж. ун-т; Адк. рэд. Д. Паўлавец. — Гомель, 1998. — С. 100 — 102.
6. Занкавіч А.П. Ужыванне суфіксаў -льнік- і -цель-, -ір- і -ава- (-ява-) у тэхнічнай тэрміналогіі // Проблемы и перспективы лингвистической подготовки студентов в вузах негуманитарного профиля: Материалы междунар. науч.-практ. конф. 9 — 10 нояб. 2000 г., Горки / Беларус. гос. сел.-хоз. акад.; Редкол.: А.Р. Цыганов и др. — Горки, 2000. — С. 45 — 46.
7. Занкавіч А.П. Тэхнічная тэрміналогія ў бесперапыннай інтэграванай сістэме прафесійнай адукацыі // Интеграция обучения, науки и производства в системе профессионального образования Республики Беларусь: Материалы IV Междунар. науч.-практ. конф., 29 — 30 марта 2001 г., Минск: В 2 ч. / Беларус. гос. аграр. ун-т; Ред. А.Т. Филяев. — Минск, 2001. — Ч. 2. — С. 98 — 100.
8. Занкавіч А.П. Словаўтварэнне ўласнабеларускіх дзеясловаў-тэрмінаў і іх функцыянаванне ў тэхнічных тэкстах // Актуальные проблемы исследования языка и речи: Материалы Междунар. науч. конф. молодых ученых, 30 — 31 окт. 2001 г., Минск: В 2 ч. / Беларус. гос. пед. ун-т; Редкол.: Ю.А. Гурская и др.—Минск, 2001. — Ч. 1. — С. 175 — 177.
9. Занкавіч А.П. Да праблемы перакладу тэрмінаў-дзееспрыметнікаў (на матэрыяле тэхнічнай тэрміналогіі) // Лингвистическая прагматика в содержании обучения языкам: Материалы XV Междунар. науч.-практ. конф. БООПРАИ, 30 — 31 янв. 2003 г., Минск: В 2 ч. / Беларус. гос. мед. ун-т; Редкол.: Г.Н. Аксенова и др. — Минск, 2003. — Ч. 1. — С. 34 — 35.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

РЭЗЮМЭ

Занкавіч Алена Пятроўна

Уласнабеларуская лексіка ў тэхнічнай тэрміналогіі

Ключавыя словы: тэрмін, тэрміналогія, наменклатурная назва, лексіка-семантычная група, тэрмін-назоўнік, тэрмін-прыметнік, тэрмін-дзеяслоў, тэрмін-дзеепрыметнік, тэрміналагічнае словазлучэнне, спосаб утварэння, словаўтваральны тып, “змешаная” мадэль.

Аб’ектам даследавання з’яўляецца сучасная беларуская тэхнічная тэрміналогія. У якасці **прадмета даследавання** выступаюць 5935 уласнабеларускіх тэрмінаў тэхнічнай сферы.

Мэта даследавання — выявіць уласнабеларускія тэрміны ў тэхнічнай тэрміналогіі, ахарактарызаваць лексіка-семантычныя і лексіка-граматычныя групы, вызначыць асаблівасці іх функцыянавання ў навукова-тэхнічных тэкстах, разгледзець спосабы ўтварэння ўласнабеларускіх тэрмінаў.

Метады даследавання — лінгвістычнае апісанне, метады семантычнага і словаўтваральнага аналізу, элементы статыстычнага аналізу.

Навуковая навізна дысертацыі ў тым, што ўпершыню ў айчынным мовазнаўстве на шырокім фактычным матэрыяле праведзены аналіз уласнабеларускіх тэрмінаў у тэхнічнай тэрміналогіі. Дадзена лексіка-семантычная і лексіка-граматычная характарыстыка тэрмінаў, асаблівасці іх функцыянавання ў навукова-тэхнічнай літаратуры. Вызначаюцца спосабы ўтварэння ўласнабеларускіх тэрмінаў у тэхнічнай тэрміналогіі. Удзяляецца ўвага “змешаным” мадэлям тэрмінаў.

Навуковая значнасць даследавання заключаецца ў магчымасці выкарыстання яго асноўных вынікаў у практычнай дзейнасці па ўдасканаленні сістэмы сучаснай тэхнічнай тэрміналогіі на беларускай мове. Матэрыялы даследавання будуць карысныя для выкладчыкаў ВНУ краіны пры распрацоўцы спецкурсаў па пытаннях фарміравання і развіцця нацыянальнай тэрміналогіі, у практыцы выкладання раздзела “Словаўтварэнне”.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

РЕЗЮМЕ

Занкович Елена Петровна

Собственнобелорусская лексика в технической терминологии

Ключевые слова: термин, терминология, номенклатурное название, лексико-семантическая группа, термин-существительное, термин-прилагательное, термин-глагол, термин-причастие, терминологическое словосочетание, способ образования, словообразовательный тип, “смешанная” модель.

Объектом исследования является современная белорусская техническая терминология. В качестве предмета исследования выступают 5935 собственнобелорусских терминов технической сферы.

Цель исследования — определить собственнобелорусские термины в технической терминологии, охарактеризовать лексико-семантические и лексико-грамматические группы, определить особенности их функционирования в научно-технических текстах, рассмотреть способы образования собственнобелорусских терминов.

Методы исследования — лингвистическое описание, метод семантического и словообразовательного анализа, элементы статистического анализа.

Научная новизна диссертации в том, что впервые в отечественном языкознании на широком фактическом материале проведен анализ собственнобелорусских терминов в технической терминологии. Дана лексико-семантическая и лексико-грамматическая характеристика терминов, особенности их функционирования в научно-технической литературе. Определяются способы образования собственнобелорусских терминов в технической терминологии. Уделяется внимание “смешанным” моделям терминов.

Научная значимость исследования заключается в возможности использования его основных результатов в практической деятельности по совершенствованию системы современной технической терминологии на белорусском языке. Материалы исследования будут полезны для преподавателей ВУЗов страны при разработке спецкурсов по вопросам формирования и развития национальной терминологии, в практике преподавания раздела “Словообразование”.

20
SUMMARY
ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

Zankavich Alena

Proper Belarusian vocabulary in technical terminology

Key words: term, terminology, nomenclative title, lexico-semantic group, term – noun, term – adjective, term – verb, term – adverb, term combination, mode of formation, word-formation type, “mixed” form.

Research object is the contemporary belarusian technical terminology. 5935 proper belarusian terms of technical sphere perform as **research subject**.

Research aim is to determine proper belarusian terms in technical terminology, characterize lexico-semantic and lexico-grammar groups, specify the factors of their operation in scientific-technical texts, envisage the formation modes of proper belarusian terms.

Research methods: linguistic description, the method of semantic and word-formation analysis, the elements of statistic analysis.

Scientific novelty of the dissertation is that the analysis of proper belarusian terms in technical terminology was carried out for the first time in home linguistics on wide range practical material. The lexico-semantic and lexico-grammar term characteristics are given, as well as the factors of their operation in scientific-technical literature. The formation modes of proper belarusian terms in technical terminology have been envisaged. The attention is paid to “mixed” term models.

Scientific significance of the research lies in the opportunity to use its main results in practice to develop the contemporary belarusian technical terminology of the Belarusian language. The research materials will be useful for university teachers of the country as to work out special courses concerning national terminology formation and its development, so in the practice of teaching “Word-formation” section.

202

* 20504060 *